

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

УДК 378.147:614

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.296642>

Василь Гуменюк, доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У статті охарактеризовано важливість вивчення студентами медичних спеціальностей дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях”. Вказано, що важливим умінням у сучасному світі є надання домедичної допомоги постраждалим за умов надзвичайних ситуацій не лише мирного часу, а й в бойових умовах. Розглянуто основні вміння з дисципліни для оволодіння студентами медичних ЗВО, які вони повинні застосовувати при наданні першої медичної допомоги потерпілим. Визначено основні теоретичні знання, які варто засвоїти студентам медичних ЗВО у процесі вивчення дисципліни (основи першої допомоги, оцінка ситуації, розуміння заходів безпеки для себе та постраждалого, виклик медичної допомоги, зупинка кровотечі, відновлення дихання, первинна допомога при травмах, надання допомоги при отруєннях, опіках та обмороженнях, транспортування потерпілого, психологічна підтримка тощо). Обґрунтовано методичні засади для засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних спеціальностей, які можуть включати такі аспекти: організація навчального процесу, первинна теоретична підготовка, практичні навички, комунікаційні навички, оцінка та зворотний зв'язок, постійне професійне самовдосконалення.

Ключові слова: методичні засади; медичні спеціальності; домедична допомога; студенти; теоретичні знання; практичні вміння і навички.

Лім. 5.

Vasyl Humeniuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Catastrophe Medicine and Military Medicine Department,
Lviv Danylo Halytskyi National Medical University

**METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THEORETICAL AND PRACTICAL KNOWLEDGE
ACQUISITION, ABILITIES AND SKILLS IN THE COURSE “PRE-MEDICAL AID
IN EXTREME SITUATIONS” FOR STUDENTS OF MEDICAL SPECIALTIES**

The article describes the importance of studying the course “Pre-medical aid in extreme situations” by students of medical specialties. It is indicated that an important skill in the modern world is the provision of first aid to victims in emergency situations not only in peacetime, but also in combat conditions. The basic skills in the course to be mastered by students of medical higher education institutions, which they should apply when providing first aid to victims, are considered. The main theoretical knowledge, which should be acquired by students of medical higher education institutions in the process of studying the discipline, has been determined (the basics of first aid, assessment the situation, understanding safety measures for yourself and the victim, calling for medical assistance, stopping of bleeding, breathing restoring, first aid for injuries, providing assistance for poisoning, burns and frostbites, transporting the victim, psychological support, etc.). Methodological principles for the acquisition of theoretical and practical knowledge, abilities and skills on the course “Pre-medical aid in extreme situations” for students of medical specialties are substantiated, which may include the following aspects: organization of the educational process, initial theoretical training, practical skills, communication skills, assessment and feedback connection, constant professional self-improvement. It has been established that the methodological principles of acquiring theoretical and practical knowledge, abilities and skills on the course “Pre-medical aid in extreme situations” can be based on such principles and approaches as interactivity, contextualization, procedural approach, demonstration of practical skills and simulation approach, use of multimedia resources, systematicity and evaluation of the educational process. It is summarized that the determined methodological principles are aimed at activating the educational process, increasing the motivation and practical skills of students of medical higher education institutions in the field of providing pre-medical care in extreme situations.

Keywords: methodical principles; medical specialties; pre-medical care; students; theoretical knowledge; practical skills and abilities.

Постановка проблеми. “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” є надзвичайно важливою дисципліною, у процесі вивчення якої студенти опановують знання і вміння надавати першу допомогу в небезпечних ситуаціях, таких як натуральні катастрофи, аварії

або травми. Засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з цієї дисципліни може допомогти врятувати життя і запобігти подальшим ускладненням у таких ситуаціях. Згідно з навчальною програмою [4] “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” вивчається студентами медичних спеціаль-

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІВ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

ностей на другому році навчання і призначена для медичних закладів вищої освіти України відповідно до вимог щодо організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами, та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння дисциплін, і базується на положеннях Закону України від 05.07.2012 р. № 5081-VI “Про екстрену медичну допомогу” та адаптована до вимог Постанови Верховної Ради України від 17.04.2014 р. “Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України”, Наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров’я та Міністерства освіти і науки України від 29.06.2016 р. № 322/631/709 “Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби”, Програми військової підготовки громадян, затвердженої у Міністерстві оборони України 30.09.2016 р. та виконується кафедрами медицини катастроф та військової медицини закладів вищої освіти Міністерства охорони здоров’я України.

Актуальність полягає у формуванні у студентів медичних спеціальностей ЗВО, майбутніх фахівців у галузі медицини, практичних знань, вмінь та навичок з проблем домедичної допомоги в бойових умовах та за умов надзвичайних ситуацій.

Мета статті – визначення основних методичних засад засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх публікацій вітчизняних науковців стосовно проблематики вивчення студентами медичних спеціальностей дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” свідчить, що в основному увагу було зосереджено на суто клінічних аспектах організації надання медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях та у бойових умовах. Лише незначна кількість наукових розвідок присвячена розробці методичних матеріалів, у яких враховуються особливості організації підготовки майбутніх фахівців означеної спеціальності у медичному ЗВО, зокрема у процесі викладання дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях”. Так, дослідниками визначалися особливості викладання дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних ЗВО у сучасних умовах [3], форми та методи навчання студентів домедичної допомоги [1], використання сучасних методів візуалізації [5] та застосування симуляційних технологій під час вивчення екстреної медичної та домедичної допомоги [4] та ін. Проте основні методичні засади для засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни “Домедична

допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних спеціальностей не було встановлено.

Виклад основного матеріалу. Основними положеннями Навчальної програми дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” [4] є вивчення невідкладних дій та організаційних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані, мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров’я, що здійснюються на місці події особами, які повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини; закладає основи теоретичних знань і практичних навичок з організації та проведення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів, у тому числі з організації надання домедичної та первинної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях природного й техногенного характеру та у бойових умовах.

Згідно з методичними вказівками з дисципліни студенти медичних спеціальностей, які надають першу допомогу, повинні вміти:

- проаналізувати стан потерпілого і визначити, якої допомоги насамперед той потребує;
- забезпечити вільну прохідність верхніх дихальних шляхів: виконати штучне дихання та зовнішній масаж серця, оцінити їх ефективність;
- зупинити кровотечу накладанням джгута, стисної пов’язки або пальцевим притискуванням судин;
- накладати пов’язку при пошкодженні, іммобілізувати пошкоджену частину тіла при переломі кісток, забої, термічному ураженні;
- надати допомогу при тепловому і сонячному ударах, утепленні, отруєнні, блюванні, втраті свідомості;
- використати підручні засоби при перенесенні і транспортуванні потерпілого;
- визначити необхідність вивезення потерпілого машиною швидкої допомоги чи попутним транспортом, користуватися аптечкою швидкої допомоги [2, 4–5].

Сьогодні важливим вмінням є надавати домедичну допомогу постраждалим за умов надзвичайних ситуацій не лише мирного часу, а й в бойових умовах. Основні завдання вивчення дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” – визначити основні принципи оцінки стану постраждалих при надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру і в бойових умовах, а також оволодіти навичками надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах [4, 5].

Зважаючи на перелічені аспекти, вважаємо, що основними теоретичними знаннями, які варто засвоїти студентам, є:

- основи першої допомоги, що визначає вивчення основних принципів, цілей і обов’язків надання першої медичної невідкладної допомоги постраждалим;

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІВ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

– оцінка ситуації, тобто навчання розпізнавати небезпеку та оцінювати ступінь травм або захворювань;

– безпечність, а саме розуміння заходів безпеки для себе та постраждалого, включаючи ризики у воді, на висоті, під час пожежі тощо;

– виклик медичної допомоги (навчання викликати медичну допомогу та передавати необхідну інформацію);

– зупинка кровотечі: вивчення методів зупинки кровотечі та використання простих засобів, таких як пов'язка або тампон;

– відновлення дихання: навчання виконувати штучне дихання та серцево-легеневу реанімацію, якщо необхідно;

– первинна допомога при травмах: вивчення методів надання допомоги при переломах, розтягненнях, забоях тощо;

– надання допомоги при отруєннях, опіках та обмороженнях, тобто розуміння методів надання допомоги при цих станах;

– транспортування потерпілого, тобто навчання безпечних методів транспортування потерпілого до медичного закладу;

– психологічна підтримка – розуміння того, як надати психологічну підтримку постраждалому та співрозмовникам у небезпечних ситуаціях.

Під час практичних занять з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” студентам медичних спеціальностей проводиться огляд не лише базових теоретичних положень, а й розв'язуються приклади практичних завдань, які сприяють формуванню фахового світогляду у виконанні поставлених завдань щодо оздоровлення людини. Варто зазначити, що практичні навички й уміння з домедичної допомоги можна засвоїти на основі тренування на манекенах або за допомогою спеціального обладнання, що дає змогу симулювати екстремальні ситуації. Це слугує набуттю практичного досвіду у наданні першої допомоги, включаючи правильну техніку накладання пов'язок, проведення серцево-легеневої реанімації, застосування дефібрилятора та інших життєво важливих навичок.

З огляду на це проаналізуємо деякі методичні засади для засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних спеціальностей, які можуть включати такі аспекти:

1. Організація навчального процесу. Для досягнення ефективних результатів вивчення дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” важливо створити структуровану навчальну програму з чітким розподілом матеріалу на теоретичну й практичну частини. Рекомендується використовувати посібники, підручники, сучасні навчальні матеріали, відео та інтерактивні ресурси для підтримки процесу підготовки студентів медичних спеціальностей.

2. Первинна теоретична підготовка. Перед переходом до практичної частини студентам доцільно ознайомитися з основними теоретичними поняттями, принципами та протоколами надання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях. Це може включати вивчення основних показників життєдіяльності, оцінку стану потерпілого, зупинку кровотечі, надання штучного дихання, серцево-легеневої реанімації та інших необхідних навичок.

3. Практичні навички. Практична підготовка є важливою частиною навчання студентів медичних ЗВО. При цьому варто мати можливість виконувати практичні вправи під наглядом досвідчених інструкторів. Це може включати симуляційні тренування на манекенах, рольові ігри, сценарії екстремальних ситуацій та інші практичні завдання, які дають змогу студентам відпрацювати свої навички.

4. Комунікаційні навички. У домедичній допомозі в екстремальних ситуаціях важливе вміння ефективно спілкуватися з потерпілими, забезпечуючи їхній спокій та довіру. Рекомендується використовувати тренування комунікаційних навичок, у тому числі управління емоціями, передачу інформації, постановку запитань та слухання.

5. Оцінка та зворотний зв'язок. Регулярна оцінка знань, умінь і навичок студентів медичних спеціальностей є важливою частиною процесу навчання. Після практичних тренувань важливо проводити аналіз результатів, організовувати зворотний зв'язок, надавати студентам рекомендації щодо поліпшення результатів їхньої підготовки.

6. Постійне професійне самовдосконалення. Після закінчення курсу “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” студенти медичних ЗВО повинні бути вмотивованими до постійного професійного самовдосконалення. Варто запропонувати їм джерела інформації, семінари, конференції та інші можливості для поглиблення знань та навичок у цій галузі.

Методичні засади засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” можуть базуватися на таких принципах і підходах, як інтерактивність, контекстуалізація, процесуальний підхід, демонстрація практичних навичок і симуляційний підхід, використання мультимедійних ресурсів, систематичність та оцінювання навчального процесу. Нижче розглянемо детальніше.

Інтерактивність базується на використанні інтерактивних методів навчання, які дають змогу активно залучати студентів медичних ЗВО до освітнього процесу. У сучасній педагогіці існує безліч таких методів. Це можуть бути дискусії, групові проекти, рольові ігри, моделювання екстремальних ситуацій тощо. Інтерактивність сприяє активному залученню учасників процесу до навчальної взаємодії, підвищує їхню зацікавленість і розуміння матеріалу.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІВ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Принцип контекстуалізації пов'язаний із теоретичними знаннями з конкретних ситуаціями, які виникають в екстремальних умовах. Важливо показати студентам медичних спеціальностей, як застосовувати набуті знання і навички з даної дисципліни у реальному житті, наголосити на практичних аспектах надання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях.

Процесуальний підхід ґрунтується на структурованні навчального матеріалу на послідовні кроки його засвоєння із зосередженням на практичних навичках і вміннях студентів. Для успішного виконання домедичних процедур в екстремальних ситуаціях, студенти повинні розуміти послідовність дій з урахуванням пріоритетів, а також вміти їх ефективно виконувати. Сучасні вчені-методисти вважають, що для набуття навичок і їх застосування студентами медичних спеціальностей у будь-якій екстремальній ситуації, необхідно використовувати багатовступневий метод навчання, який охоплює п'ять послідовних кроків: 1-й крок – викладач розповідає і демонструє, як правильно виконується той чи той елемент при наданні першої допомоги; 2-й крок – студент перераховує порядок дій, а викладач у зазначеній послідовності виконує їх, навіть якщо вказівки – неправильні. На цьому етапі студент повинен побачити свої помилки і виправити їх. 3-й крок – студент самостійно повторює зазначені дії і коментує їх виконання, це допомагає краще запам'ятати послідовність дій у наданні першої допомоги. 4-й крок – студент самостійно виконує всі дії без мовного супроводу, що допомагає отримати знання та вміння перетворити на навички. 5-й крок – студент виконує усі дії в режимі реального часу, що сприяє закріпленню отриманих навичок. Викладач оцінює правильність виконання дій, їх засвоєння на четвертому та п'ятому етапах-кроках. Якщо студент допускає помилки, то він знову починає повторення дій з третього етапу [1, 136].

Демонстрація практичних навичок відбувається шляхом застосування практичних симуляційних вправ, які дозволяють продемонструвати всі вміння надання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях. Студенти медичних спеціальностей повинні мати можливість практикувати різні процедури під наглядом викладача й отримувати обґрунтовані відгуки. У процесі проведення симуляційного навчання роль постраждалих виконують учасники навчального процесу або манекени чи муляжі. У процесі навчання використовуються засоби зовнішньої тимчасової зупинки кровотечі (турнікети, гемостатичні бинти, стискні пов'язки), набори повітроводів для відновлення та підтримки прохідності дихальних шляхів (назофарингеальні, орофарингеальні та невізуалізовані надгортанні повітроводи, набори крикотиреотомії), засоби для штучної вентиляції легень та додаткової подачі кисню (лицьова маска, мішок

Амбу та ін.), набори для транспортної іммобілізації (дошка транспортувальна, ноші, шийні комірці), перев'язувальний матеріал тощо. Відпрацювання практичних навичок проводиться в умовах, що максимально наближені до реальної ситуації [3, 37].

Процес підготовки студентів у сучасному медичному ЗВО не обходиться без використання сучасних мультимедійних засобів, таких як відео, презентації, інтерактивні комп'ютерні програми тощо, для наочного представлення матеріалу. Мультимедійні ресурси можуть допомогти здобувачам освіти краще зрозуміти складні концепції та процедури, а також зберегти їхню зацікавленість і увагу. Так, стосовно домедичної підготовки при вивченні анатомічної будови організму мультимедійні засоби дають можливість більш яскраво демонструвати структуру окремих органів і систем. Відеоматеріали забезпечують сприйняття реальної ситуації під час надання першої допомоги в динаміці, а огляд звичайного медичного спорядження – у просторовому розташуванні. Завдяки тривимірному зображенню, значно поліпшується просторове сприйняття анатомо-фізіологічної будови організму, що дуже важливо для засвоєння основ надання першої допомоги [5, 17].

Принцип систематичності дає змогу проводити планування навчального процесу з урахуванням послідовності та структури засвоєння матеріалу. Важливо забезпечити логічну послідовність тем і понять, щоб студенти медичних спеціальностей могли систематично розширювати свої знання та вміння, а проведення періодичної оцінки знань, умінь і навичок дає змогу визначити їх прогрес і рівень засвоєння матеріалу. Оцінювання може поєднувати письмові тести, практичні завдання, участь у симуляціях, а також рефлексивні завдання, де студенти аналізують свої дії і результати.

Означені методичні засади спрямовані на активізацію навчального процесу, підвищення мотивації і практичних навичок студентів медичних ЗВО у контексті надання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях. Використання таких методів може варіюватися залежно від особливостей організації навчального процесу (з переважанням традиційного навчання чи використанням інноваційних форм і методів), програми навчальної дисципліни і готовності викладача організувати сучасне освітнє середовище в медичному ЗВО.

Висновки. Зважаючи на важливість вивчення дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” в сучасних умовах, не зайвим буде отримати практичний досвід інструктора також і в медичних закладах, що пропонують підготовку з надання першої медичної допомоги, таких як Червоний Хрест чи школа парамедиків. Також важливо регулярно оновлювати свої знання і навички, брати участь у тренінгах та оновлювати отримані раніше відповідні сертифікати.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСВОЄННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ
ЗНАТЬ, УМІВ І НАВИЧОК З ДИСЦИПЛІНИ “ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Проаналізовані методичні засади допоможуть студентам медичних спеціальностей ефективно засвоїти теоретичні знання і розвинути практичні навички, необхідні для надання домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях. **Перспективи подальших досліджень** вбачаємо у пошуку нових та ефективних методичних форм і методів навчання задля засвоєння теоретичних знань і формування практичних умінь і навичок з дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях” для студентів медичних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзевич Л.С. *Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у закладах вищої освіти*: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017–2018 н.р. Вінниця, 2018. 314 с. С. 135–145.
2. Домедична допомога (Долікарська медична допомога): методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 227 – Фізична терапія, ерготерапія (освітній ступінь бакалавр) / укл.: В.І. Титаренко. Чернігів: НУ “Чернігівська політехніка”, 2022. 16 с.
3. Лотоцький В.В., Шацький В.В., Гарасимів І.М., Сван О.Б. Сучасні вимоги до викладання дисципліни “Домедична допомога в екстремальних ситуаціях”. *Екстрена медична допомога в умовах війни (освіта, інновації, досвід)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 4 квітня 2023 року) / редколегія: Ю.В. Шкатула, Ю.О. Бадіон. Суми: Сумський державний університет, 2023. 73 с. С. 36–37.
4. Навчальна програма дисципліни: Домедична допомога в екстремальних ситуаціях. Підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. Галузь знань 22 “Охорона здоров’я”, Спеціальності: 222 “Медицина”, 228 “Педіатрія”. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2022. 17 с.
5. Недоступ М.Ф. Використання сучасних методів візуалізації при викладанні дисципліни “Домедична підготовка”. *Екстрена медична допомога в умовах війни (освіта, інновації, досвід)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 4 квітня 2023 року) / редколегія: Ю.В. Шкатула, Ю.О. Бадіон. Суми: Сумський державний університет, 2023. 73 с. С. 17.

REFERENCES

1. Hudzevych, L.S. (2018). *Formy ta metody navchannya studentiv domedychnoyi dopomohy* [Forms and methods of training students for pre-medical aid]. *Modern problems of biological science and methods of its teaching in institutions of higher education*: collection of scientific works of the reporting scientific conference of teachers for 2017–2018 academic year. pp. 135–145. Vinnytsya, 314 p. [in Ukrainian].
2. *Domedychna dopomoha (Dolikarska medychna dopomoha): metodychni vказivky do praktychnykh zanyat dlya zdobuvachiv vyshchoyi osvity spetsialnosti 227 – Fizychna terapiya, erhoterapiya (osvitniy stupin bakalavr)* [Pre-medical assistance (Pre-physician medical assistance): methodical instructions for practical classes for students of higher education on specialty 227 – Physical therapy, ergotherapy (bachelor’s degree)]. Collected by V.I. Tytarenko. (2022). Chernihiv, 16 p. [in Ukrainian].
3. Lototskyi, V.V., Shatskyi, V.V., Harasymiv, I.M. & Svan, O.B. (2023). *Suchasni vymohy do vykladannya dystsypliny “Domedychna dopomoha v ekstremalnykh sytuatsiyakh”* [Modern requirements for teaching the discipline “Pre-medical aid in extreme situations”]. *Emergency medical care in conditions of war (education, innovations, experience)*: Proceedings of the All-Ukrainian scient.-pract. conf. (Sumy, April 4, 2023). (Ed.). Yu.V. Shkatula, Yu.O. Badion. pp. 36–37. Sumy, 73 p. [in Ukrainian].
4. *Navchalna prohrama dystsypliny: Domedychna dopomoha v ekstremalnykh sytuatsiyakh. Pidhotovky fakhivtsiv druhoho (mahisterskoho) rivnya vyshchoyi osvity. Haluz znan 22 “Okhorona zdorovya”, Spetsialnosti: 222 “Medytsyna”, 228 “Pediatriya”* [Educational program on the course: Pre-medical aid in extreme situations. Training of specialists of the second (master’s) level of higher education. Field of knowledge 22 “Health care”, Specialties: 222 “Medicine”, 228 “Pediatrics”]. (2022). Danylo Halytsky Lviv National Medical University. 17 p. [in Ukrainian].
5. Nedostup, M.F. (2023). *Vykorystannya suchasnykh metodiv vizualizatsiyi pry vykladanni dystsypliny “Domedychna pidhotovka”* [The use of modern methods of visualization in the teaching of the course “Pre-medical training”]. *Emergency medical care in conditions of war (education, innovations, experience)*: Proceedings of the All-Ukrainian scient.-pract. conf. (Sumy, April 4, 2023). (Ed.). Yu.V. Shkatula, Yu.O. Badion. p. 17. Sumy, 73 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.11.2023

“Кожний новий крок на шляху прогресу дає нову надію і пов’язаний із подоланням нових труднощів”.

*Клод Леві-Строс
французький антрополог, етнограф, соціолог і культуролог*

“Початки, закладені в дитинстві людини, схожі на вирізані на корі молодого дерева букви, що ростуть разом з ним, і складають невід’ємну частину його”.

*Віктор Гюго
французький письменник, поет, драматург*

